

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (šeštoji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. birželio 22 d.*

Turinys

I.	Teisinis pagrindas	4
A.	Sąjungos teisė	4
1.	Buveinių direktyva	4
2.	Paukščių direktyva	5
B.	Slovakijos teisė	5
1.	Gamtos apsaugos įstatymas	5
2.	Miškų įstatymas	7
II.	Ikiteisminė procedūra	10
III.	Dėl ieškinio	11
A.	Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsniu, pažeidimu	11
1.	Šalių argumentai	11
2.	Teisingumo Teismo vertinimas	13
a)	Dėl priimtinumų	13
b)	Dėl esmės	15
1)	Pirminės pastabos	15
2)	Dėl pirmojo pagrindo pirmos dalies, susijusios su MPP	16
3)	Dėl pirmojo pagrindo antros dalies, susijusios su neatidėliotinais miško kirtimais	16

* Proceso kalba: slovakų.

4) Dėl pirmojo pagrindo trečios dalies, susijusios su priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti kenkėjų padarytos žalos padarinius	17
B. Dėl antrojo pagrindo, grindžiamo Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsniu, pažeidimu	18
1. Šalių argumentai	18
2. Teisingumo Teismo vertinimas	20
a) Dėl priimtinumų	20
b) Dėl esmės	20
C. Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimu ...	22
1. Šalių argumentai	22
2. Teisingumo Teismo vertinimas	23
a) Dėl priimtinumų	23
b) Dėl esmės	24
IV. Dėl bylinėjimosi išlaidų	26

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 2 ir 3 dalys – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – Direktyva 2009/147/EB – 4 straipsnio 1 dalis – Laukinių paukščių apsauga – Kurtinys (*Tetrao urogallus*) – Miškotvarkos programos – Neatidėliotini miško kirtimai – Tinkamas jų poveikio įvertinimas – „Natura 2000“ teritorijos – Specialios apsaugos teritorijos, įsteigtos kurtinių apsaugai – Priemonių buveinių būklės blogėjimui išvengti ir specialių apsaugos priemonių tam tikrose teritorijose nebuvimas“

Byloje C-661/20

dėl 2020 m. gruodžio 5 d. pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama C. Hermes ir R. Lindenthal,

ieškovė,

prieš

Slovakijos Respubliką, atstovaujamą B. Ricziová,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (šeštoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė I. Ziemele, pirmosios kolegijos pirmininkas A. Arabadžiev (pranešėjas), teisėjas P. G. Xuereb,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Europos Komisija savo ieškiniu prašo Teisingumo Teismo konstatuoti, kad:
 - pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva) 6 straipsnio 3 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, miškų priežiūros programoms (toliau – MPP) ir jų pakeitimams, neatidėliotiniams miško kirtimams ir priemonėms, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti stichinių nelaimių padarytos žalos padarinius, netaikydama reikalavimo atlikti tinkamą jų poveikio atitinkamai teritorijai įvertinimą, atsižvelgiant į tos teritorijos apsaugos tikslus (jeigu tai gali turėti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms),
 - pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, nesiėmusi reikiamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių būklės blogėjimo ir trikdymo specialiose apsaugos teritorijose (toliau – SAT), įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Chočo kalnai SKCHVU050, SAT Aukštutinė Orava SKCHVU008, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013, SAT Poliana SKCHVU022, SAT Slovakijos rojus SKCHVU053, SAT Levočos kalnai SKCHVU051 ir SAT Stražovo kalnai SKCHVU028),
 - pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7, toliau – Paukščių direktyva) 4 straipsnio 1 dalį, nesiėmusi specialių apsaugos priemonių dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) natūralių buveinių tokiose SAT, įsteigtose siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistųsi savo paplitimo areale (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013 ir SAT Levočos kalnai SKCHVU051),

Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. *Buveinių direktyva*

2 Buveinių direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.“

3 Šios direktyvos 6 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Specialioms saugomoms teritorijoms valstybės narės nustato būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtros planus, ir atitinkamas įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių į I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir į II priedą įtrauktų rūšių ekologinius reikalavimus.

2. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, o taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas [tinkamas] jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisum[o] ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.

4. Jei, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant kitų alternatyvių sprendimų, šis planas ar projektas vis dėlto privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių svarbesnio [svarbių] viešojo intereso priežasčių, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram „Natura 2000“ vientisumui apsaugoti. Apie patvirtintas kompensacines priemones ji praneša Komisijai.

Kai atitinkamoje teritorijoje yra prioritetas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetas rūšis, vieninteliai argumentai, kuriuos galima pateikti, yra argumentai, susiję su žmonių sveikata ar sauga, su labai svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis arba kitomis, Komisijos nuomone, įpareigojančiomis priežastimis neatsižvelgti į visuomenės interesus [svarbiomis viešojo intereso priežastimis].“

4 Minėtos direktyvos 7 straipsnyje nustatyta:

Šios direktyvos 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatyti įpareigojimai pakeičia bet kuriuos [1979 m. balandžio 2 d. Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 103, 1979, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 98)] 4 straipsnio 4 dalies pirmajame sakinyje nustatytus įpareigojimus teritorijoms, atrinktomis pagal 4 straipsnio 1 dalį arba panašiai

pripažintoms pagal jos 4 straipsnio 2 dalį, nuo šios direktyvos įgyvendinimo datos arba nuo valstybės narės atlikto atrinkimo arba pripažinimo datos pagal Direktyvą [79/409], jei pastaroji data yra vėlesnė.“

2. *Paukščių direktyva*

5 Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Siekiant užtikrinti, kad I priede minimos rūšys savo paplitimo areale išliktų ir veistųsi, jų buveinėms taikomos specialios apsaugos priemonės.

Todėl būtina atsižvelgti į:

- a) rūšis, kurioms gresia pavojus išnykti;
- b) rūšis, kurioms gali pakenkti tam tikri jų buveinių pokyčiai;
- c) rūšis, kurios laikomos retomis dėl jų mažų populiacijų ar riboto paplitimo arealo;
- d) kitas rūšis, kurioms dėl specifinio jų buveinių pobūdžio reikia išskirtinio dėmesio.

Vertinant visada remiamasi populiacijų gausumo tendencijomis ir pokyčiais.

Atsižvelgdamos į šių rūšių apsaugos reikalavimus geografiniame jūros ir sausumos plote, kuriame taikoma ši direktyva, šių rūšių apsaugai valstybės narės įsteigia kiekiu ir dydžiu tinkamiausias specialias apsaugos teritorijas.“

6 Pažymėtina, kad kurtiniai (*Tetrao urogallus*) – tai viena iš tos direktyvos I priede išvardytų gyvūnų rūšių, kurių buveinėms taikomos specialios apsaugos priemonės, siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistųsi savo paplitimo areale.

B. Slovakijos teisė

1. *Gamtos apsaugos įstatymas*

7 2019 m. kovo 24 d. taikytinos redakcijos *zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny* (2002 m. Įstatymas Nr. 543 dėl gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos, toliau – Gamtos apsaugos įstatymas) 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Bet kuris asmuo, kuris vykdo veiklą, galinčią kelti pavojų, žaloti ar naikinti augalus, gyvūnus ar jų buveines, privalo imtis priemonių jų nereikalingai žūčiai, žalojimui ar sunaikinimui išvengti.

2. Jei šio straipsnio 1 dalyje nurodyta veikla kelia pavojų augalams ar gyvūnams arba lemia jų degeneraciją, reprodukcijos trikdyimą ar populiacijos išnykimą, už gamtos ir kraštovaizdžio apsaugą atsakinga valstybės įstaiga (toliau – už gamtos apsaugą atsakinga institucija), apie tai iš anksto įspėjusi, apriboja arba uždraudžia tokią veiklą.“

8 Šio įstatymo, iš dalies pakeisto 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu 2019 m. Įstatymu Nr. 356, 26 straipsnio 5 ir 6 dalyse nustatyta:

„5. Paukščių apsaugos teritorijoje draudžiama veikla, galinti pakenkti rūšims, kurioms taikomos teritorijos apsaugos priemonės. 14 straipsnio 6 ir 7 dalių nuostatos *mutatis mutandis* taikomos vykdant neatidėliotinus kirtimus ir miško apsaugos priemones paukščių apsaugos teritorijose, kurioms taikomas mažesnis nei 5 apsaugos lygis.

6. Vyriausybė nutarimu į patvirtintą ornitologinių teritorijų sąrašą įtrauktas Bendrijos svarbos paukščių rūšių buveines ir migruojančių paukščių rūšių buveines priskiria paukščių apsaugos teritorijoms ir nustato paukščių apsaugos teritorijų ribas, taip pat šio straipsnio 5 dalyje nurodytą veiklos rūšių sąrašą, su teritoriniais ir laikiniais vertimosi jomis apribojimais.“

9 Gamtos apsaugos įstatymo 28 straipsnio 4–9 dalys suformuluotos taip:

„4. Regiono centro rajono įstaiga pateikia eksperto išvadą dėl šio straipsnio 3 dalyje nurodyto plano ar projekto pasiūlymo galimo reikšmingo poveikio saugomų teritorijų tinklo teritorijai. Jei planą ar projektą numatoma įgyvendinti kelių regionų teritorijoje, šią išvadą išduoda regiono, kurio teritorijoje numatoma įgyvendinti didžiąją plano ar projekto dalį, centro rajono įstaiga. Eksperto išvadą taip pat gali savo iniciatyva išduoti ministerija arba regiono centro rajono biuras, jeigu iniciatyva išduoti tokią išvadą kyla per išimties ar sutikimo suteikimo arba deklaracijos išdavimo procedūrą, kaip numatyta šiame įstatyme. Jei eksperto išvadoje nurodyta, kad planas ar projektas (kartu su kitu planu ar projektu ar atskirai nuo jo), gali reikšmingai paveikti tą teritoriją, pagal tam skirtus teisės aktus atliekamas jo poveikio įvertinimas.

5. Planas ar projektas gali būti patvirtintas arba jam gali būti suteiktas leidimas tik tuo atveju, jei remiantis pagal tam skirtus teisės aktus atlikto poveikio vertinimo rezultatais nustatoma, kad jis neturės neigiamo poveikio saugomų teritorijų tinklo teritorijos vientisumui, atsižvelgiant į jos apsaugos tikslus (toliau – neigiamas poveikis teritorijos vientisumui).

6. Planas ar projektas, galintis turėti neigiamą poveikį teritorijos vientisumui, gali būti patvirtintas arba jam gali būti suteiktas leidimas tik tuo atveju, jei nustatoma, kad nėra kitų sprendimų, ir jis turi būti įgyvendinamas dėl svarbių viešojo intereso priežasčių (įskaitant socialines ar ekonomines priežastis). Tokiu atveju imamasi kompensacinių priemonių bendrai Europos saugomų teritorijų tinklo darnai užtikrinti.

7. Kai saugomų teritorijų tinkle yra prioritetinių buveinių ar rūšių, planas ar projektas, galintis turėti neigiamą poveikį teritorijos vientisumui, gali būti patvirtintas arba jam gali būti suteiktas leidimas tik dėl svarbių visuomenės sveikatos ir viešojo saugumo priežasčių arba dėl svarbaus naudingo poveikio aplinkai ir dėl kitų svarbių viešojo intereso priežasčių, pagrįstų Europos Komisijos nuomone.

8. Dėl to, ar plano patvirtinimas arba leidimas vykdyti projektą, keliantį neigiamą poveikį teritorijos vientisumui, yra svarbus viešasis interesas, sprendžia Vyriausybė pagal ministerijos pateiktą pasiūlymą, už patvirtintą planą ar projektą atsakingos centrinės valdžios institucijos prašymu. Paraiškoje pateikiama informacija apie siūlomų kompensacinių priemonių apimtį ir vietą bei joms įgyvendinti reikalingų lėšų sumą, taip pat ministerijos nuomonė dėl nurodytų siūlomų priemonių apimtys ir vietos. Informaciją rengia užsakovas, o nuomonę jo prašymu teikia ministerija.

9. Pasiūlymą dėl kompensacinių priemonių užsakovo lėšomis rengia už gamtos apsaugą atsakinga institucija arba su ja bendradarbiaudamas kompetentingas specialistas [55 straipsnis]. Jei siūlomos kompensacinės priemonės, užsakovas, prieš patvirtindamas ar leisdamas įgyvendinti planą ar projektą, privalo gauti ministerijos sutikimą.“
- 10 To paties įstatymo 85 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatyta:
- „3. Jei siekiama užtikrinti tam skirtu įstatymu nustatytą įpareigojimų vykdymą, už gamtos apsaugą atsakinga institucija priima sprendimą ne vėliau kaip numatomos veiklos vykdymo dieną, jei paraiška pagal 82 straipsnio 1 dalį buvo pateikta ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki numatomos veiklos vykdymo pradžios.
4. Jei už gamtos apsaugą atsakinga institucija nepriima sprendimo pagal šio straipsnio 3 dalį, laikoma, kad priimtas sprendimas paraišką patenkinti.“
- 11 Gamtos apsaugos įstatymo, iš dalies pakeisto 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusių 2019 m. Įstatymu Nr. 356, 104g straipsnio 4 ir 11 dalyse nustatyta:
- „4. 13 straipsnio 1 dalies c punkte ir 14 straipsnio 1 dalies l punkte nustatyti draudimai netaikomi veiklai, vykdomai pagal miškų priežiūros programas, kurioms iki 2019 m. gruodžio 31 d. pagal tam skirtus teisės aktus buvo sudarytas protokolas.
- <...>
11. Už gamtos apsaugą atsakinga institucija [65a straipsnis] ne vėliau kaip iki 2020 m. gruodžio 31 d. pagal miškų tvarkymo programas, patvirtintas pagal 10 dalį, įvertina miškų kirtimo poveikį Europos saugomų teritorijų tinklo teritorijoms, ir per tą laikotarpį paprašo už gamtos apsaugą atsakingos institucijos priimti sprendimą pagal 14 straipsnio 6 ir 7 dalis, jei toks miško kirtimas gali neigiamai paveikti rūšis, kurioms taikomos teritorijos apsaugos priemonės, arba pasiūlo už gamtos apsaugą atsakingai institucijai pateikti prašymą pakeisti miško priežiūros programą, kad į ją būtų įtrauktos priemonės tokiam neigiamam poveikiui pašalinti.“

2. *Miškų įstatymas*

- 12 2019 m. kovo 24 d. galiojusios redakcijos *Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch* (2005 m. Miškų įstatymas Nr. 326, toliau – Miškų įstatymas) 14 straipsnyje numatyta:
- „1. Specialiosios paskirties miškai – tai tokiais pripažinti miškai, kurių paskirtis – tenkinti konkrečius visuomenės, juridinių ar fizinių asmenų poreikius ir kurių tvarkymo taisyklės labai skiriasi nuo įprasto miško tvarkymo (toliau – speciali tvarkymo sistema).
2. Šie miškai gali būti pripažinti specialiosios paskirties miškais:
- a) I ir II etapo apsaugos teritorijose, kuriose išgaunamo paviršinio ar požeminio vandens šaltinio gausą ir kokybę galima užtikrinti tik konkrečiu tvarkymo metodu;
- b) gamtinių naudingųjų iškasenų apsaugos teritorijose ir vidinėje kurorto teritorijoje;
- c) priemiesčiuose ir kitose teritorijose augantys miškai, svarbūs sveikatinimo, kultūros ar rekreacijos poreikiams tenkinti;

- d) fazanynuose ir aptvaruose, skirtuose porakanopiams gyvūnams auginti;
 - e) saugomose teritorijose ir miško sklypuose, kuriuose yra Bendrijai svarbių buveinių arba saugomų rūšių;
 - f) nustatytos miškų genetinės bazės;
 - g) miškai, skirti miškininkystės tyrimams ir mokymui;
 - h) miškai, kurie pagal tam skirtus teisės aktus yra būtini valstybės gynybos reikmėms (toliau – karinės paskirties miškai).
3. Kai specialiosios paskirties miškai (kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies e punkte) pripažįstami svarbiais viešiesiems interesams, pasiūlymas dėl konkrečios tvarkymo sistemos parengiamas kartu su pareiškėju arba jo įgaliota organizacija atliekant bendrą miškų būklės tyrimą [38 straipsnio 2 dalies b punktas].“
- 13 Šio įstatymo 23 straipsnio 6–10 dalyse numatyta:
- „6. Jei atsitiktiniai miško kirtimai viršija 1/20 viso miškotvarkos programoje atitinkamam miško vienetui ar atitinkamam savininkui numatyto iškirsti medienos kiekio arba miško tvarkytojas negali jų atlikti per šešis mėnesius, jis parengia jų vykdymo grafiko projektą ir pateikia jį valstybinei miškų administracijai tvirtinti. Nacionalinė miškų administracija informuoja nacionalinę už gamtos ir kraštovaizdžio apsaugą atsakingą instituciją apie pradėtą procedūrą. Skundas dėl sprendimo patvirtinti papildomo miško kirtimo programą nesustabdo sprendimo vykdymo.
7. Daugiau kaip 50 metų senumo pievoje iškirstos medienos kiekis negali daugiau kaip 15 % viršyti miškotvarkos programoje rekomenduojamo kiekio. Jei iškirstos medienos kiekis (įskaitant negyvus ir užkonservuotus medžius) 15 % viršija miškotvarkos programoje rekomenduojamą iškirstos medienos kiekį, miško tvarkytojas gali tęsti atsitiktinius ar papildomus miško kirtimus.
8. Vykdamas miško kirtimus negali būti viršytas bendras pagal miškotvarkos programą miškų urėdijai numatytas kirsti medienos kiekis [39 straipsnio 3 dalis]. Jei miškų urėdijoje veikia daugiau nei vienas miško tvarkytojas, nė vienas iš jų negali viršyti bendro miškų urėdijai ar miško valdai numatyto iškirsti medienos kiekio.
9. Jei bendras šio straipsnio 8 dalyje nurodytas medienos kiekis viršijamas dėl atsitiktinių ar neeilinių miško kirtimų, miško tvarkytojas gali atlikti:
- a) neatidėliotinus miško kirtimus [22 straipsnio 3 dalies a punktas], jei pakeičiama miškotvarkos programa [43 straipsnio 2 ir 3 dalys];
 - b) atsitiktinius miško kirtimus;
 - c) gamybą išimtiniais atvejais; arba
 - d) ekonominių priemonių plano užduotis [40 straipsnio 2 dalies c punktas] pagal atnaujintą miškotvarkos programą [43 straipsnio 4 dalis].

10. Tyčinis miško kirtimas negali sumažinti miško ploto daugiau nei leidžiama 0,7 viso pakeitimo riba; ši nuostata netaikoma, jei:

- a) siekiama sumažinti pakeitimą regeneracine kasyba;
- b) miškas atkuriamas; arba
- c) tai lemia funkcinė apsauginių miškų orientacija arba konkreti jų tvarkymo sistema.“

14 Šio įstatymo 28 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Miško tvarkytojas privalo imtis prevencinių priemonių, kad būtų išvengta žalos miškams, taip pat apsaugos nuo kenkėjų daromos žalos priemonių, visų pirma:

- a) užtikrinti kenkėjų atsiradimo, vystymosi bei jų daromos žalos miškui nustatymą ir registravimą; esant per dideliu kenkėjų skaičiui, nedelsiant informuoti valstybinę miškų administraciją ir specializuotą valstybinės miškų apsaugos kontrolės instituciją [29 straipsnis];
- b) imtis prevencinių priemonių išvengti pernelyg didelio biotinio trikdymo plitimo, taip pat užtikrinti medynų stabilumą ir atsparumą;
- c) prioriteto tvarka iš medynų šalinti sergančius ir pažeistus medžius, kurie gali sukelti didesnę biotinį trikdymą (išskyrus teritorijas, kurioms taikomas penktasis apsaugos lygis);
- d) skatinti patikimą miškų apsaugos praktiką ir produktus, ypač daug dėmesio skiriant biologinei ir biotechninei apsaugai nuo biotinių veiksnių daromos žalos;
- e) tvarkyti miškus, kuriuos veikia nusėdusieji teršalai, pagal miškotvarkos programose nurodytas specifines ekonomines priemones, siekiant sušvelninti neigiamą jų poveikį;
- f) imtis priemonių medžiojamųjų gyvūnų daromai žalai išvengti;
- g) imtis prevencinių miškų gaisrų prevencijos priemonių;
- h) tvarkyti mišką nekeliant pavojaus kitų savininkų miškams;
- i) laikytis kitų Valstybinės miškų administracijos arba specializuotos valstybinės miškų apsaugos kontrolės institucijos nustatytų miškų apsaugos priemonių [29 straipsnis].

2. Jei miškams iškykla grėsmė arba jei kenkėjai padaro žalą, miško tvarkytojas privalo savo lėšomis imtis skubių priemonių, kad būtų išvengta grėsmės miškams, ir pašalinti žalą padariniai; saugomose teritorijose, kurioms taikomas penktasis apsaugos lygis, ši pareiga taikoma tik įsigaliojus taikyti išimtį leidžiančiam nacionalinės gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos institucijos sprendimui.“

15 Minėto įstatymo, iš dalies pakeisto 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu Įstatymu Nr. 355/2019 Rec., 41 straipsnio 13 dalyje nustatyta:

„Miškų administravimo institucija savo sprendimu (jame pateikiama priežiūros programa) patvirtina priežiūros programos pasiūlymą, kai miškų administravimo informacinės sistemos administratorius

(45 straipsnis) išduoda pažymą, patvirtinančią priežiūros programos pasiūlymo skaitmeninių ir grafinių duomenų sąsajų teisingumą ir atitiktį, o atitinkamos institucijos pateikia privalomą nuomonę dėl atitikties 8 dalyje nurodytoms pastaboms ir reikalavimams patikrinimo; Europos saugomų teritorijų tinklo teritorijų atveju miškų administravimo institucija taip pat priima sprendimą remdamasi vertinimu, atliktu pagal specialų teisės aktą (57aa pastaba, kurioje daroma nuoroda į Gamtos apsaugos įstatymo, su vėlesniais pakeitimais, 28 straipsnį), kartu su juo pateikiamas pasiūlymas dėl priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad priežiūros programos vykdymas neturėtų neigiamo poveikio šioms teritorijoms. <...>“

II. Ikteisminė procedūra

- 16 2017 m. Komisija gavo kelis skundus dėl to, kad Slovakijoje esančiose dvylikoje SAT, įsteigtų kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, vykdomi per dideli miško kirtimai daro poveikį šios saugomos rūšies apsaugos būklei.
- 17 2017 m. spalio mėn., 2018 m. vasario mėn. ir 2018 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d. vykusiuose susitikimuose Komisija ne kartą ragino Slovakijos Respubliką laikytis Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimų.
- 18 2018 m. liepos 19 d. Komisija išsiuntė šiai valstybei narei oficialų pranešimą pagal SESV 258 straipsnį, jame nurodė, kad minėta valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių ir Paukščių direktyvas, nes nebuvo atliktas tinkamas minėtų MPP, neatidėliotinių miško kirtimų ir priemonių, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti stichinių nelaimių padarytos žalos pasekmes (šios priemonės skirtos kenkėjams), įvertinimas, atsižvelgiant į atitinkamų SAT apsaugos tikslus.
- 19 2018 m. rugsėjo 12 d. Slovakijos institucijos atsakė į oficialų pranešimą ir pripažino, kad dabartinė kurtinių (*Tetrao urogallus*) populiacijos būklė ir tendencijos yra nepalankios šios saugomos rūšies apsaugai ir kad būtina imtis priemonių padėčiai pagerinti, įskaitant atitinkamų galiojančių teisės aktų, t. y. Gamtos apsaugos įstatymo ir Miškų įstatymo, pakeitimus.
- 20 2019 m. sausio 24 d. raštu Komisija Slovakijos Respublikai pateikė pagrįstą nuomonę, joje Slovakija kritikuojama dėl to, kad tinkamai neperkėlė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsniu, taip pat dėl to, kad neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, siejamą su šios direktyvos 7 straipsniu, ir pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį. Komisija pasiūlė šiai valstybei narei per du mėnesius atsižvelgti į pagrįstą nuomonę.
- 21 2019 m. kovo 21 d., birželio 21 d., gruodžio 20 d. ir 2020 m. liepos 2 d. raštais Slovakijos Respublika atsakė į pagrįstą nuomonę ir pažymėjo, kad kaltinimas dėl įsipareigojimų neįvykdymo yra nepagrįstas.
- 22 Kadangi 2019 m. rugsėjo mėn. buvo iš dalies pakeisti Gamtos apsaugos įstatymas ir Miškų įstatymas (pakeitimai įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d.), Slovakijos Respublika laikėsi nuomonės, kad nuo tos datos buvo visiškai užtikrinta nacionalinės teisės aktų atitiktis Sąjungos teisei.

- 23 2019 m. lapkričio mėn., 2020 m. birželio mėn. ir spalio mėn. Komisija iš skundo pateikėjų gavo atnaujintą informaciją, ja patvirtinama, kad naikinamos kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinės, kad 2015–2018 m. šios rūšies populiacija sumažėjo ir kad 2019 m. šios rūšies apsaugai įsteigtose SAT buvo vykdomi miško kirtimai.
- 24 2020 m. gegužės–liepos mėn. Komisija gavo informaciją apie neatidėliotinių miško kirtimų vertinimą, atliktą pagal 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusius Slovakijos teisės aktų pakeitimus.
- 25 Manydama, kad priemonės, apie kurias pranešė Slovakijos Respublika, yra nepakankamos tam, kad būtų nutrauktas nurodytas tariamas išipareigojimų neįvykdymas, 2020 m. gruodžio 5 d. Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį.

III. Dėl ieškinio

- 26 Grįsdama ieškinį Komisija nurodo tris pagrindus, grindžiamus, pirma, Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, antra, šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalies ir, trečia, Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

A. Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsniu, pažeidimu

1. Šalių argumentai

- 27 Komisija mano, kad Slovakijos Respublika pažeidė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, siejamą su šios direktyvos 7 straipsniu, nes MPP ir jų pakeitimams, neatidėliotiniams miško kirtimams, taip pat priemonėms, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti stichinių nelaimių padarytos žalos padarinius, netaikė reikalavimo atlikti tinkamą jų poveikio atitinkamai teritorijai įvertinimą, atsižvelgiant į tos teritorijos apsaugos tikslus (jeigu tai gali turėti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms).
- 28 Šiuo klausimu, pirma, Komisija mano, kad MPP laikytinos planais ar projektais, tiesiogiai nesusijusiais su teritorijos tvarkymu arba tam nebūtinais, nes juose nenustatoma jokių apsaugos tikslų ar priemonių.
- 29 Kaip teigia ši institucija, tikėtina, kad MPP gali pakenkti „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslams, nes jas įgyvendinant, be kita ko, šiose teritorijose gali būti kertami medžiai, tiesiami miško keliai, arba jos gali paveikti šias teritorijas. Todėl pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį Slovakijos valdžios institucijos privalo atlikti tinkamą jų galimo poveikio įvertinimą ir pritarti tik su sąlyga, kad tos programos neturės neigiamo poveikio atitinkamų teritorijų vientisumui.
- 30 Komisija pažymi, kad iki pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino, t. y. iki 2019 m. kovo 24 d., Slovakijos teisės aktai neatitiko šios nuostatos, nes, pirma, MPP buvo laikomos gamtos apsaugos dokumentais, todėl joms nebuvo taikomas tinkamas jų poveikio paveiktoms teritorijoms vertinimas, antra, nuo 2015 m. sausio 1 d. buvo panaikintas anksčiau galiojęs reikalavimas į už gamtos apsaugą atsakingos institucijos nuomonę įtraukti nuomonę dėl tinkamo poveikio įvertinimo. Konkrečiai kalbant, iš Miškų įstatymo 41 straipsnio 13 dalyje numatytos procedūros matyti, kad su už aplinkos apsaugą atsakinga institucija buvo tariamasi dėl plano pasiūlymo,

tačiau ne dėl galutinės versijos, nors ji galėjo nesutapti su versija, dėl kurios ši institucija pateikė savo nuomonę, ir kad nebuvo jokio tinkamo poveikio įvertinimo, jeigu ji nepateikė atsakymo per penkiolika dienų.

- 31 Be to, Komisija nurodo padėtį šio ieškinio pareiškimo dieną, atsižvelgdama į 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusius teisės aktų pakeitimus (kaip minėta šio sprendimo 22 punkte). Šiuo klausimu Komisija pažymi, kad, viena vertus, šiais pakeitimais užtikrinama, kad, jei negalima atmesti galimybės, jog MPP gali daryti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms, būtų atliekamas tinkamas poveikio įvertinimas, vadinasi, išsprendžiama problema, kai Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimų neatitinka jau šiems teisės aktų pakeitimams įsigaliojus parengtos ir patvirtintos MPP. O esamoms ir jau patvirtintoms MPP reikalavimas atlikti tinkamą poveikio įvertinimą netaikomas.
- 32 Kita vertus, Komisijos manymu, šiuose teisės aktų pakeitimuose numatytų pereinamojo laikotarpio nuostatų nepakanka nacionalinės teisės aktų atitikčiai Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimams užtikrinti. Pirma, nėra aišku, koku pagrindu už gamtos apsaugą atsakinga institucija turi pakeisti jau patvirtintą MPP. Antra, nėra aiškaus įpareigojimo nei įvertinti, ar tokia MPP gali turėti reikšmingą poveikį atitinkamai teritorijai, nei atlikti tinkamą poveikio įvertinimą. Trečia, nėra jokios garantijos, kad bus atsižvelgta į tokį už gamtos apsaugą atsakingos institucijos prašymą pakeisti jau patvirtintą MPP. Ketvirta, vertinamas tik MPP numatytų miško kirtimų, o ne visos MPP poveikis. Penkta, nenurodyta, kad patvirtintas MPP galima įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu jos neturės neigiamo poveikio „Natura 2000“ teritorijų vientisumui.
- 33 Antra, Komisija pažymi, kad neatidėliotini miško kirtimai laikytini „Natura 2000“ teritorijai nebūtinais planais ar projektais, nes jais nesiekama išsaugoti buveinių ar rūšių, dėl kurių teritorija yra priskirta „saugomų „Natura 2000“ teritorijų tinklui“.
- 34 Komisija taip pat nurodo, kad pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui Miškų įstatymo 23 straipsnio 9 dalyje buvo numatyta galimybė vykdyti neatidėliotinus miško kirtimus, viršijančius MPP nustatytus miško kirtimus (nereikalaujant už gamtos apsaugą atsakingos institucijos leidimo).
- 35 Be to, Komisija atkreipia dėmesį, kad pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas už gamtos apsaugą atsakingai institucijai reikia pranešti tik tuo atveju, jei iškertama daugiau nei 20 % medžių MPP priklausančioje teritorijoje arba jei ištiesai iškirsto miško plotas viršija 0,5 ha. Be to, buvo laikoma, kad, šiai institucijai nepateikus nuomonės per 30 dienų, yra gautas jos sutikimas.
- 36 Per ikiteisminę procedūrą Slovakijos institucijos šiuo klausimu taip pat pripažino, kad atitinkami teisės aktai prieštarauja Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 daliai, ir informavo Komisiją apie 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusius teisės aktų pakeitimus, kuriais nustatytos naujos kiekvienam apsaugos lygiui taikomos taisyklės dėl neatidėliotinių miško kirtimų; vis dėlto, Komisijos nuomone, jų nepakanka.
- 37 Konkrečiai kalbant, pagal Miškų įstatymo 23 straipsnio 14 dalį miškų tvarkytojai ir toliau gali vykdyti neatidėliotinus miško kirtimus, viršijančius bendrą MPP nustatytą medienos kiekį. Kalbant apie antrojo–ketvirtojo lygių teritorijas (būtent jose yra dauguma „Natura 2000“ teritorijų), pažymėtina, kad nors už gamtos apsaugą atsakinga institucija tam tikromis sąlygomis ir gali uždrausti arba apriboti neatidėliotinus miško kirtimus, tinkamo poveikio įvertinimo nėra

- numatyta. Be to, Slovakijos institucijos patvirtino, kad net ir tuomet, kai taikomas penktasis apsaugos lygis, iki 2020 m. sausio 1 d. buvo galima nukrypti nuo tokių priemonių draudimo gavus numanomą už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sutikimą.
- 38 Galiausiai Komisija pažymi, kad 2017 m. Slovakijoje neatidėliotini miško kirtimai sudarė apie 52 % visų toje šalyje vykdytų miško kirtimų. Nuo 2014 iki 2017 m. jiems vidutiniškai teko daugiau nei 55 % iš bendrų Slovakijoje vykdytų miško kirtimų (palyginti su pagal MPP suplanuotais miško kirtimais), o pastarąjį dešimtmetį šioje valstybėje narėje iš neatidėliotinų miško kirtimų gauta nuo 40 iki 65 % medienos.
- 39 Trečia, dėl priemonių, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti kenkėjų padarytos žalos padarinius ir kurios dėl tų pačių šio sprendimo 33 punkte minėtų priežasčių nėra tiesiogiai susijusios su teritorijų tvarkymu, Komisija pažymi, kad, kaip ir neatidėliotinų miško kirtimų atveju, už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sprendimo reikėjo tik penktojo apsaugos lygio atveju ir net šiuo atveju buvo laikoma, kad institucija suteikė leidimą, nes nepriėmė sprendimo per 30 dienų, todėl tinkamas jų poveikio įvertinimas nebuvo atliktas.
- 40 Slovakijos Respublika ginčija Komisijos teiginį, kad dėl MPP nereikalaujama atlikti tinkamo poveikio įvertinimo. Šiuo klausimu valstybė narė palankiai vertina tai, kad Komisijos pagrindas nebėra susijęs su po 2020 m. sausio 1 d. parengtomis ir patvirtintomis MPP, ir savo triplike pripažįsta, kad dėl iki 2020 m. sausio 1 d. priimtų MPP nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2019 m. gruodžio 31 d. nebuvo atlikta tinkamo poveikio vertinimo, nes tuo metu galioję teisės aktai nebuvo tinkamai taikomi praktikoje.
- 41 Vis dėlto Slovakijos institucijos nurodo, kad, pirma, nebuvo atleidžiama nuo pareigos atlikti tinkamą šių MPP įvertinimą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, nes joms buvo taikomas Gamtos apsaugos įstatymo 28 straipsnis, kuriuo ši nuostata perkelta į Slovakijos teisinę sistemą. Antra, pagal 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Gamtos apsaugos įstatymo 104g straipsnio 11 dalį už gamtos apsaugą atsakinga institucija privalėjo iki 2020 m. gruodžio 31 d. atlikti tyčinių miško kirtimų pagal ankstesnes MPP poveikio „Natura 2000“ teritorijoms vertinimą.
- 42 Be to, dėl neatidėliotinų miško kirtimų ir kitų miškų apsaugos priemonių Slovakijos Respublika pažymi, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. nebegalioja šio sprendimo 35 punkte minėta už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sutikimo prezumpcija.
- 43 Galiausiai Slovakijos Respublika ginčija Komisijos dublike pateiktą argumentą, kad už gamtos apsaugą atsakingos institucijos atliktas išankstinis reikšmingo poveikio teritorijai galimybės vertinimas dėl galimo sprendimo, kuriuo būtų nustatyta, ar neatidėliotini miško kirtimai gali daryti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms, peržengia tariamų pažeidimų apimtį, todėl yra nepriimtinas.

2. Teisingumo Teismo vertinimas

a) Dėl priimtimumo

- 44 Siekiant nustatyti šio pagrindo apimtį, reikia pažymėti, kad įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigoje ir kad Teisingumo Teismas neatsižvelgia į vėliau įvykusius pasikeitimus (2020 m. vasario

- 27 d. Sprendimo *Komisija / Belgija (Apskaitininkai)*, C-384/18, EU:C:2020:124, 18 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taigi pagal SESV 258 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dalykas nustatomas Komisijos pagrįstoje nuomonėje, todėl ieškinys turi būti grindžiamas tais pačiais motyvais ir pagrindais kaip ir ši nuomonė (2021 m. birželio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Donjanos gamtinio regiono pablogėjimas)*, C-559/19, EU:C:2021:512, 160 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 45 Vėliau atlikus per procedūrą dėl įsipareigojimų neįvykdymo ginčijamų nacionalinės teisės aktų pakeitimus, Komisija nekeičia savo ieškinio dalyko, priskirdama dėl ankstesnių teisės aktų pateiktus prieštaravimus teisės aktams su priimtais pakeitimais, jeigu abiejų nacionalinės teisės aktų versijų turinys yra tapatus (2020 m. vasario 27 d. Sprendimo *Komisija / Belgija (Apskaitininkai)*, C-384/18, EU:C:2020:124, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 46 Vis dėlto ginčo dalykas negali būti išplėstas įsipareigojimais pagal naujas nuostatas, neturinčias atitiktens pradinėje atitinkamo akto redakcijoje; antraip būtų pažeisti esminiai procedūros dėl įsipareigojimų neįvykdymo pripažinimo teisėtumo reikalavimai (2020 m. vasario 27 d. Sprendimo *Komisija / Belgija (Apskaitininkai)*, C-384/18, EU:C:2020:124, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 47 Šiuo atveju, kadangi Komisija savo ieškinyje ir dublike savo pirmąjį pagrindą, iš pradžių pateiktą pagrįstoje nuomonėje, taip pat grindė šio sprendimo 22 punkte nurodytais teisės aktų pakeitimais, reikia nustatyti, ar toks priskyrimas reiškia šio pagrindo apimties pakeitimą.
- 48 Pirma, dėl pirmojo pagrindo pirmos dalies, kad nebuvo atliktas tinkamas MPP poveikio vertinimas, reikėtų pažymėti, kad Miškų įstatymo 41 straipsnio 13 dalyje (su 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusiais pakeitimais) numatyta aiški pareiga atlikti tinkamą MPP vertinimą, tačiau tai neturi įtakos galiojančioms ir iki nurodytos datos patvirtintoms MPP (šioms pareiga atlikti tokį vertinimą toliau netaikoma). Todėl ankstesniuose teisės aktuose nėra šios nuostatos atitiktens.
- 49 Antra, dėl pirmojo pagrindo antros dalies, grindžiamos tuo, kad nebuvo atliktas tinkamas neatidėliotinių miško kirtimų vertinimas, pati Komisija pripažįsta, kad Gamtos apsaugos įstatymo pakeitimu buvo nustatytos naujos kiekvienam apsaugos lygiui taikomos taisyklės dėl neatidėliotinių miško kirtimų (ankstesniuose teisės aktuose nėra šių taisyklių atitikmenų).
- 50 Trečia, dėl pirmojo pagrindo trečios dalies, grindžiamos tuo, kad nebuvo tinkamai įvertintos priemonės, kuriomis siekiama išvengti grėsmių miškams ir pašalinti kenkėjų padarytos žalos padarinius, iš 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Gamtos apsaugos įstatymo (su pakeitimais) 26 straipsnio 5 dalies formuluotės matyti, kad joje įtvirtinama nauja taisyklė, t. y. kad paukščių apsaugos teritorijoms taikomos trečiojo apsaugos lygio taisyklės.
- 51 Taigi, kadangi 2020 m. sausio 1 d. įsigalioję Gamtos apsaugos įstatymo ir Miškų įstatymo pakeitimai iš esmės pakeitė miškų apsaugos Slovakijos teritorijoje teisinę sistemą, nėra pagrindo teigti, kad tų nuostatų turinys yra tapatus ankstesnių teisės aktų turiniui.
- 52 Kadangi pirmasis pagrindas taip pat susijęs su minėtais teisės aktų pakeitimais, kurie keičia šio pagrindo apimtį, jį reikia nagrinėti neatsižvelgiant į Komisijos ieškinyje ir dublike pateiktą išplėtimą, vadinas, reikia vadovautis pagrįstoje nuomonėje nustatyta šio pagrindo apimtimi.

- 53 Tokiomis aplinkybėmis pirmąjį pagrindą reikia atmesti kaip nepriimtina tiek, kiek jis susijęs su 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusiais Gamtos apsaugos įstatymo ir Miškų įstatymo pakeitimais, ir apsiriboti tik tyrimu, ar pagrįstoje nuomonėje nurodyto laikotarpio pabaigoje taikytinos redakcijos nacionalinės teisės aktai suderinami su Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalimi.
- 54 Galiausiai, ketvirta, dėl Slovakijos Respublikos pateikto nepriimtiniu grindžiamo prieštaravimo Komisijos dublike dėl ikiteisminės vertinimo procedūros nurodytam argumentui, reikia pažymėti, kad tai, jog ši institucija savo dublike išsamiai išdėstė savo pirmojo pagrindo pirmą dalį, kurią Komisija jau bendrai nurodė ieškinyje, siekdama atsakyti į Slovakijos institucijų pateiktą atsiliepimą į ieškinį, nekeičia nurodyto išpareigojimų neįvykdymo dalyko ir nedaro jokios įtakos ginčo apimčiai (šiuo klausimu žr. 2020 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Ribinės vertės – KD10)*, C-644/18, EU:C:2020:895, 68 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 55 Vadinasi, šis argumentas yra priimtinas.

b) Dėl esmės

1) Pirminės pastabos

- 56 Pirmiausia primintina, kad Buveinių direktyvos 6 straipsnyje valstybėms narėms nustatytos įvairios pareigos ir specialios procedūros, skirtos užtikrinti, kaip matyti iš šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies, kad būtų palaikyta ar prireikus atkurta palanki Europos Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos būklė, siekiant bendresnio minėtos direktyvos tikslo – užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį, kiek tai susiję su pagal ją saugomomis teritorijomis (2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Holohan ir kt.*, C-461/17, EU:C:2018:883, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 57 Taigi Buveinių direktyvos nuostatomis siekiama, kad valstybės narės imtųsi tinkamų apsaugos priemonių, reikalingų išlaikyti teritorijų, kuriose yra prioritetinių natūralių buveinių tipų, ekologinėms savybėms (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 107 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 58 Tam Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje numatyta vertinimo procedūra, kuria atliekant išankstinę kontrolę siekiama užtikrinti, kad planas ar projektas, tiesiogiai nesusijęs su teritorijos tvarkymu ar jam nebūtinis, bet galintis ją reikšmingai paveikti, būtų patvirtintas, tik jeigu neturės neigiamo poveikio šios teritorijos vientisumui (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 108 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 59 Konkrečiai atsižvelgiant į atsargumo principą, pažymėtina, kad kai planas ar projektas, tiesiogiai nesusijęs ar nebūtinis teritorijai tvarkyti, gali pakenkti nagrinėjamos teritorijos apsaugos tikslams, jis turi būti laikomas galinčiu reikšmingai paveikti šią teritoriją. Toks pavojus privalo būti vertinamas atsižvelgiant, be kita ko, į su tokiu planu ar projektu susijusios teritorijos požymius ir specifines aplinkos sąlygas (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 112 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 60 Pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį atliktinas tinkamas plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai vertinimas reiškia, kad, atsižvelgiant į geriausias mokslo žinias šioje srityje, turi būti nustatyti visi atitinkamo plano ar projekto aspektai, atskirai arba kartu su kitais planais ar projektais galintys paveikti šios teritorijos apsaugos tikslus (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 113 punktą).
- 61 Būtent atsižvelgiant į šiuos principus reikia nagrinėti ar, kaip pirmajame pagrinde tvirtina Komisija, Slovakijos Respublika pažeidė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

2) Dėl pirmojo pagrindo pirmos dalies, susijusios su MPP

- 62 Visų pirma reikia pažymėti, kad Slovakijos Respublika neginčija, jog MPP – tai planai, kurie nėra tiesiogiai susiję arba būtini dvylikai SAT, įsteigtoms kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai jos teritorijoje, tvarkyti, todėl turi būti atliktas tinkamas jų poveikio vertinimas.
- 63 Kartu reikėtų atkreipti dėmesį, kad, kaip teigia pati valstybė narė, nuo 2015 m. sausio 1 d. tinkamas MPP poveikio vertinimas nebuvo atliekamas, nes nebuvo patvirtinti pakankamai išsamūs ir suderinti procesai ir procedūros.
- 64 Konkrečiai iš bylos medžiagos matyti, kad nuo tos dienos nebetaikomas ankstesnis Gamtos apsaugos įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje nustatytas reikalavimas už gamtos apsaugą atsakingų institucijų nuomonę papildyti moksline išvada dėl rizikos, kad MPP reikšmingai paveiks „Natura 2000“ teritoriją.
- 65 Darytina išvada, kad pirmojo pagrindo pirmai daliai reikia pritarti.

3) Dėl pirmojo pagrindo antros dalies, susijusios su neatidėliotinais miško kirtimais

- 66 Visų pirma reikia pažymėti, kad neginčytina, jog neatidėliotini miško kirtimai – tai planai, kurie nėra tiesiogiai susiję ar būtini dvylikai SAT, įsteigtoms kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai Slovakijoje, tvarkyti, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, todėl turi būti atliktas tinkamas jų poveikio vertinimas.
- 67 Antra, svarbu pabrėžti, kad, viena vertus, pagal Miškų įstatymo 23 straipsnio 9 dalį, siejamą su to paties straipsnio 8 dalimi, leidžiami miško kirtimai, viršijantys bendrą pagal MPP numatytą iškirsti medienos kiekį, neatliekant jokio išankstinio tokių miško kirtimų poveikio vertinimo ir nereikalaujant už gamtos apsaugą atsakingos institucijos leidimo. Kita vertus, nors penktajam apsaugos lygiui (kuriam nustatyta neintervencinė sistema), pirma minėtos nuostatos netaikomos, reikia pažymėti, kad pagal Gamtos apsaugos įstatymo 85 straipsnio 4 dalį buvo laikoma, kad yra gautas už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sutikimas vykdyti neatidėliotinus miško kirtimus teritorijoje, kuriai taikomas šis apsaugos lygis, jei ši institucija nepriima sprendimo ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki numatomos veiklos vykdymo pradžios.
- 68 Slovakijos Respublika savo atsiliepime į ieškinį nurodo, kad šio numanomo už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sutikimo reikalavimas buvo panaikintas tik nuo 2020 m. sausio 1 d.
- 69 Šiuo klausimu reikėtų priminti, kad galimybė bendra tvarka laikantis galiojančių teisės aktų atleisti tam tikrą veiklą nuo būtinybės įvertinti poveikį atitinkamai teritorijai negarantuoja, kad ši veikla neturės neigiamo poveikio saugomos teritorijos vientisumui. Todėl pagal Buveinių direktyvos

6 straipsnio 3 dalį negalima leisti valstybei narei priimti nacionalinės teisės normų, pagal kurias bendra tvarka atleidžiama nuo pareigos atlikti tam tikros rūšies planų ar projektų poveikio atitinkamai teritorijai įvertinimą (2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.*, C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 114 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

70 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Slovakijos Respublika, bendra tvarka atleisdama neatidėliotinus miško kirtimus nuo būtinybės atlikti poveikio SAT, įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, vertinimą, neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

71 Taigi pirmojo pagrindo antrai daliai reikia pritarti.

4) Dėl pirmojo pagrindo trečios dalies, susijusios su priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti kenkėjų padarytos žalos padarinius

72 Pirmiausia reikia pažymėti, kad Slovakijos institucijos savo argumentus šiuo klausimu išdėstė tik atsižvelgdamos į padėtį, susidariusią po 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusių teisės aktų pakeitimų, todėl dėl šio sprendimo 52 ir 53 punktuose išdėstytų priežasčių į juos negalima atsižvelgti vertinant pirmojo pagrindo trečią dalį.

73 Bet kuriuo atveju reikia konstatuoti, kad Slovakijos Respublika neprieštarauja, kad priemonės, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti kenkėjų padarytos žalos padarinius, būtų laikomos planu ar projektu, tiesiogiai nesusijusiu su arba nebūtinu „Natura 2000“ teritorijoms tvarkyti.

74 Kaip nurodo Komisija, už gamtos apsaugą atsakingos institucijos sprendimas buvo reikalingas tik penktajam apsaugos lygiui (kuriam nustatyta neintervencinė sistema), todėl priemonėms, skirtoms išvengti grėsmės miškams ir pašalinti kenkėjų pirmųjų keturių apsaugos lygių miškams padarytos žalos padarinius jokio leidimo nereikėjo, vadinasi, nereikėjo ir atlikti jokio tinkamo jų poveikio SAT, įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, vertinimo.

75 Be to, dėl šio sprendimo 67 ir 68 punktuose nurodytų priežasčių manytina, kad pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pasibaigimo dieną dėl penktajam apsaugos lygiui nustatytos neintervencinės sistemos taip pat nebuvo galima užtikrinti nacionalinės teisės aktų atitikties Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 daliai.

76 Darytina išvada, kad pirmojo pagrindo trečiai daliai reikia pritarti.

77 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Slovakijos Respublika, MPP ir jų pakeitimams, neatidėliotiniams miško kirtimams ir priemonėms, skirtoms grėsmėms miškams išvengti ir stichinių nelaimių padarytos žalos padariniams pašalinti, netaikydama reikalavimo atlikti tinkamą jų poveikio teritorijai vertinimą, jeigu jos gali paveikti specialias saugomas teritorijas, įsteigtas kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, atsižvelgiant į šios teritorijos apsaugos tikslus, neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, siejamą su šios direktyvos 7 straipsniu.

B. Dėl antrojo pagrindo, grindžiamo Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalies, siejamos su šios direktyvos 7 straipsniu, pažeidimu

1. Šalių argumentai

- 78 Antrajame pagrinde Komisija tvirtina, kad Slovakijos Respublika pažeidė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, nes nesiekė reikiamų priemonių išvengti buveinių būklės blogėjimo ir reikšmingą poveikį darančio trikdymo SAT, įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai.
- 79 Šiuo klausimu, pirma, institucija teigia, kad intensyviai kertant miškus, vykdant plynuosius kirtimus dideliuose plotuose, atsodinant tamsias monokultūras ir naudojant pesticidus buvo padaryta žalos kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinėms dvylikoje atitinkamų SAT, nes sumažėjo šių buveinių plotas, jų specifinė struktūra ir funkcijos, o tai savo ruožtu prisidėjo prie žymaus šių paukščių populiacijos sumažėjimo šiose SAT.
- 80 Komisija taip pat pažymi, kad labiausiai kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių sumažėjo vienoje iš penkių pagrindinių SAT, t. y. SAT Žemieji Tatrai, kurioje buvo iškiršta daug medžių siekiant išnaikinti požievinis vabzdžius.
- 81 Ši institucija atkreipia dėmesį, kad pati Slovakijos Respublika 2018 m. balandžio mėn. Aplinkos ministerijos patvirtintoje 2018–2022 m. kurtinių apsaugos programoje (toliau – apsaugos programa) pripažino, kad kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių būklė blogėja.
- 82 Antra, Komisija pažymi, kad nors, kaip Slovakijos Respublika teigė ikiteisminiame etape, 2015–2018 m. už gamtos apsaugą atsakingos institucijos gavo 33 prašymus ir jų pagrindu priėmė septynis sprendimus apriboti arba uždrausti miško kirtimus, taip pat atliko dešimt patikrinimų pagal vienos nevyriausybinės organizacijos (NVO) išpėjimą (tuomet buvo sustabdyti miško kirtimai penkiose SAT), vis dėlto šių sprendimų ir pavienių patikrinimų nepakanka arba jie nėra tinkami kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai užtikrinti, nes jie taikomi tik pavieniais atvejais ir buvo atlikti tik privačių asmenų ar NVO prašymu. Nors pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį reikalaujama nuoseklios, konkrečios ir visapusiškos teisinės apsaugos, Slovakijos Respublika neįdiegė struktūrinės sistemos, pagal kurią miško kirtimai būtų leidžiami tik tuo atveju, jei tai neturi didelio poveikio „Natura 2000“ teritorijoms.
- 83 Trečia, Komisija pažymi, kad tokia padėtis buvo susiklosčiusi dar tuomet, kai pareikštas ieškinyš. Visų pirma, nors Slovakijos institucijos pabrėžė pateikusios nuomones dėl 1 599 neatidėliotinių miško kirtimų (iš jų beveik 150 atvejų nuomonė buvo neigiama), 1 000 atvejų, kai buvo nustatytos griežtos konkrečios sąlygos, nebuvo nei įvertinta reikšmingo poveikio teritorijoms tikimybė, nei atliktas tinkamas jų poveikio vertinimas. Be to, maždaug 450 atvejų nebuvo nustatyta jokių apribojimų, todėl buvo galima vykdyti neatidėliotinius miško kirtimus nevertinant reikšmingo poveikio tikimybės ir neatliekant tinkamo jų poveikio vertinimo.
- 84 Antra, Komisija teigia, kad Slovakijos Respublika iki šiol nepriėmė svarbiausių apsaugos programoje numatytų priemonių, pavyzdžiui, nutarimų, kuriais įsteigiamos SAT, pakeitimų, kuriais draudžiama žalinga veikla, SAT priežiūros programų, nesuskirstė didžiausių SAT zonomis ir nenustatė penktajam apsaugos lygiui taikytinos neintervencinės sistemos.

- 85 Trečia, nors Slovakijos Respublika paaiškino, kad kurtiniams (*Tetrao urogallus*) palankus miškų tvarkymas būtų įmanomas, jei atitinkami miškai būtų pripažinti „specialiosios paskirties miškais“, kaip numatyta Miškų įstatymo 14 straipsnio 2 dalies e punkte, Komisija pažymi, kad toje nuostatoje numatyta pripažinimo procedūra dar nepradėta.
- 86 Ketvirta, ši institucija pažymi, kad laikinųjų priemonių priėmimas pagal naujos redakcijos Gamtos apsaugos įstatymo 104g straipsnio 4 dalį (kol teisės aktai dar nėra pakeisti) prieštarauja Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 daliai, kurioje nustatyti įpareigojimai, nuolat taikytini specialioms apsaugos teritorijoms.
- 87 Slovakijos Respublika atsakė, kad, pirma, už gamtos apsaugą atsakingos institucijos, siekiamos išvengti kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių būklės blogėjimo ir reikšmingą poveikį darančio trikdymo šios rūšies apsaugai įsteigtose SAT, priėmė Gamtos apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje numatytus sprendimus dar iki naujų teisės aktų įsigaliojimo.
- 88 Antra, ši valstybė narė pabrėžia nuolat dalyvaujanti vertinant ir tvirtinant planus ir projektus, kurių įgyvendinimas gali neigiamai paveikti kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveines; tai įrodo tiek bendrovės *STIV Čertovica, s. r. o.* projektinių statybos darbų SAT Žemieji Tatrai, plečiant slidinėjimo trasas ir vykdant su tuo susijusius statybos darbus, nutraukimas, tiek vykdomo projekto „Kalnų transporto ir kito transporto infrastruktūros optimizavimas Štrbské Pleso mieste“ atliktas poveikio vertinimas.
- 89 Trečia, Slovakijos Respublika nurodo kelias 2018–2020 m. priimtas priemones, kurios, tos valstybės narės nuomone, rodo, kokia pažanga padaryta rengiant, vedant išankstines derybas ir tvirtinant SAT priežiūros programas. Šiuo atžvilgiu, be kita ko, nurodyta:
- patvirtinta SAT Aukštutinė Orava, kurią siūlyta priskirti prie „specialiosios paskirties miško“ kategorijos pagal Miškų įstatymo 14 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies e punktą, skirta MPP,
 - 2019 m. už gamtos apsaugą atsakinga institucija parengė SAT Muránska planina-Stolica skirtos MPP projektą,
 - nuo 2020 m. rugsėjo mėn. iki 2021 m. sausio mėn. už gamtos apsaugą atsakinga institucija parengė MPP mokslinius pasiūlymus dėl šešių SAT (Žemieji Tatrai, Tatrai, Didžioji Fatra, Mažoji Fatra, Volovskės kalnai ir Levočos kalnai),
 - 2020 m. rugpjūčio mėn. buvo baigti parengiamieji darbai ir mokslinės konsultacijos dėl Pralesy Slovenska (Slovakijos pirmąkart miškai) gamtinio rezervato projekto, jis turėtų sudaryti sąlygas šiam gamtiniam rezervatui taikyti penktąją apsaugos lygį,
 - 2020 m. spalio mėn. buvo parengtas apsaugos projektas, siekiant įsteigti Hluchánia gamtinį rezervatą, kad būtų apsaugoti likę medynai šioje pirminėje kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinėje.
- 90 Be to, Slovakijos Respublika pažymi, kad, kaip rodo 2020 m. liepos mėn. už gamtos apsaugą atsakingos institucijos atlikta analizė, iš bendro 54 346,17 hektarų ploto 23 952,19 hektarų plotą užimančioms kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinėms taikoma neintervencinė sistema. Vis dėlto tokia pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį neprivaloma sistema gali būti aiškiai netinkama šiai rūšiai, atsižvelgiant į konkrečias aptariamąs buveinės sąlygas (visų pirma tuomet, jei miškas yra pernelyg senas ir vienodas).

- 91 Galiausiai, ketvirta, kaip teigia valstybė narė, jau dabar iš dalies matyti, kad kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai įsteigtose SAT patvirtintos priemonės yra tinkamos ir proporcingos. Taigi per pastaruosius dvejus metus matyti, kad šios rūšies populiacija laipsniškai stabilizuojasi (nors ir toliau šiek tiek mažėja).

2. Teisingumo Teismo vertinimas

a) Dėl priimtinumų

- 92 Pirma, reikėtų pažymėti, kad šiame pagrinde Komisija remiasi faktinėmis aplinkybėmis, buvusiomis ir iki pagrįstos nuomonės pateikimo, ir atsiradusiomis vėliau.
- 93 Pagal suformuotą jurisprudenciją, nurodytą šio sprendimo 44 punkte, įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigoje.
- 94 Vis dėlto iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad tiek, kiek ieškiniu siekiama pripažinti sistemingą ir nuolatinį įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalies nuostatas nevykdymą, iš principo negalima pašalinti galimybės pateikti papildomų įrodymų, kuriais proceso Teisingumo Teisme stadijoje siekiama pagrįsti nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo bendrą ir tęstinį pobūdį (šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Komisija / Bulgarija*, C-488/15, EU:C:2017:267, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 95 Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas jau turėjo progą patikslinti, kad ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dalykas gali apimti faktines aplinkybes, atsiradusias po to, kai buvo pateikta pagrįsta nuomonė, jeigu jos yra tokio paties pobūdžio ir sudaro tokį patį elgesį kaip ir toje nuomonėje nurodytos faktinės aplinkybės (2017 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Komisija / Bulgarija*, C-488/15, EU:C:2017:267, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 96 Šiuo atveju reikia pažymėti, kad nors Slovakijos Respublikai skirtoje pagrįstoje nuomonėje nustatytas terminas baigėsi 2019 m. kovo 24 d., visos Komisijos ieškinyje nurodytos faktinės aplinkybės dėl to, kad reikiamų priemonių, skirtų kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių apsaugai tam įsteigtose SAT, nėra arba jų nepakanka, atsirado vėliau nei nurodytą dieną.
- 97 Nors šios faktinės aplinkybės, apie kurias Komisija sužinojo jau po pagrįstos nuomonės pateikimo, nebuvo iškeltos per ikiteisminę procedūrą, ši institucija galėjo pagrįstai jomis remtis savo ieškinyje, pateikdama bendro pobūdžio įsipareigojimų nevykdymo pavyzdį.

b) Dėl esmės

- 98 Pirmiausia reikia priminti, kad veikla atitinka Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, tik jeigu garantuojama, kad ji nesukels jokio trikdymo, galinčio turėti reikšmingą poveikį šios direktyvos tikslams, pirmiausia ja siekiamam apsaugos tikslui (2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 126 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 99 Pagal šią nuostatą SAT apsaugos teisinis statusas taip pat turi užtikrinti, kad jose būtų išvengta natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, taip pat reikšmingo rūšių, kurių apsaugai minėtos teritorijos buvo įsteigtos, trikdymo (2008 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Komisija / Graikija*, C-293/07, nepaskelbtas Rink., EU:C:2008:706, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 100 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, pirma, saugant SAT turi būti imamasi ne tik priemonių, skirtų užkirsti keliui žmogaus sukeltam išorės neigiamam poveikiui ir trikdymui, bet, atsižvelgiant į esamą situaciją, ir pozityvių priemonių, kuriomis siekiama saugoti ir gerinti teritorijos būklę (2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 135 punktas).
- 101 Antra, tam, kad konstatuotų Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalies pažeidimą, Komisija neturi įrodyti, kad egzistuoja priežastinis ryšis tarp miškotvarkos veiklos vykdymo ir didelio kurtinių (*Tetrao urogallus*) trikdymo. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 ir 3 dalis siekiama užtikrinti vienodą apsaugos lygį, pakanka, kad Komisija įrodytų, jog egzistuoja tikimybė ar pavojus, kad ši veikla sukels reikšmingą šios rūšies trikdymą (2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/09, EU:C:2011:768, 142 punktas).
- 102 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia pripažinti, kad šiuo atveju antrasis pagrindas gali būti pagrįstas tik tiek, kiek Komisija teisiškai pakankamai įrodo, kad Slovakijos Respublika nesiėmė tinkamų apsaugos priemonių tam, kad dėl miškotvarkos veiklos nepablogės kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių būklė ir bus išvengta trikdymo, galinčio reikšmingai paveikti Buveinių direktyvoje numatytą tikslą – užtikrinti šios rūšies apsaugą.
- 103 Šiuo klausimu, pirma, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, visų pirma iš apsaugos programos, matyti, kad intensyvus miško kirtimas dideliuose plotuose ir pesticidų naudojimas požieviniams vabzdžiams naikinti kurtinių (*Tetrao urogallus*) veisimosi laikotarpiu prisidėjo prie žymaus šios rūšies populiacijos sumažėjimo dvylikoje SAT, įsteigtų jos apsaugai, t. y. nuo 2004 m. iki 2019 m. populiacija sumažėjo net 49,4 %.
- 104 Tai visų pirma pasakytina apie SAT Žemieji Tatrai, kurioje dėl neatidėliotinių miško kirtimų itin sumažėjo kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių, šios rūšies populiacija nuo 2004 m. iki 2015 m. sumažėjo 42,5 %.
- 105 Reikia pažymėti, kad Slovakijos Respublika iki šiol neįrodė, jog ėmėsi reikiamų priemonių tam, kad tokia miškotvarkos veikla nesukeltų didelio kurtinių (*Tetrao urogallus*) trikdymo.
- 106 Kadangi ši valstybė narė patvirtino apsaugos programą, matyti, kad jai žinoma apie šios rūšies buveinės ir populiacijos nykimą ir kad ji ketina ištaisyti šią padėtį; tai rodo iki 2020 m. birželio 20 d. už gamtos apsaugą atsakingų institucijų priimti sprendimai apriboti arba uždrausti miško kirtimus kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių teritorijose ir kai kuriose SAT atlikti patikrinimai.
- 107 Vis dėlto šių priemonių nepakanka, nes jose nėra sistemingai nustatytų apsaugos priemonių, atsižvelgiant į šios rūšies ir kiekvieno buveinės tipo dvylikoje SAT, įsteigtų šiai rūšiai išsaugoti, ekologinius reikalavimus. Pasak Komisijos, šios priemonės taikomos tik pavieniais atvejais ir dažniausiai buvo priimtose tik dėl privačių asmenų ar NVO skundų, vadinasi, jos yra dalinės ir rodo, kad nėra struktūrinės sistemos, skirtos kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai užtikrinti ir jų buveinių būklės blogėjimui išvengti.
- 108 Antra, reikia pažymėti, kad Slovakijos Respublika savo atsiliepime į ieškinį nurodo, jos manymu, tinkamas priemonės išvengti kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių būklės blogėjimo ir trikdymo, darančių reikšmingą poveikį šiai rūšiai, t. y. projektą „Kalnų transporto ir kito transporto infrastruktūros optimizavimas Štrbské Pleso mieste“, pasiūlymą SAT Aukštutinė Orava iš naujo priskirti prie „specialiosios paskirties miško“, SAT Muránska planina-Stolica nacionalinio parko

suskirstymo zonomis projektą, MPP mokslinius pasiūlymus dėl šešių SAT, Pralesy Slovenska (Slovakijos pirmųjų miškai) ir Hluchánia gamtinio rezervato projektus bei integruotą projektą „Natura 2000 SVK“.

- 109 Vis dėlto, kaip nurodo Komisija, visos priemonės, nurodytos ankstesniame punkte (išskyrus projektą „Natura 2000 SVK“, įgyvendinamą nuo 2021 m. sausio mėn.), yra projekto stadijos, todėl jos nebuvo įgyvendintos nei iki pagrįstoje nuomonėje nurodyto laikotarpio pabaigos, nei iki ieškinio pareiškimo. Taigi, kadangi šiomis priemonėmis nustatomi tik įsipareigojimai ateičiai, jų negalima laikyti „reikiamomis priemonėmis“, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį.
- 110 Vadinas, Komisija, pateikdama dokumentus, pakankamai pagrįstai ir išsamiai įrodė, kad beveik iš viso nėra nuolatinių ir tinkamų apsaugos priemonių užtikrinti, kad dėl miškotvarkos veiklos nepablogės kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių būklė ir bus išvengta šios rūšies trikdymo, galinčio reikšmingai paveikti jos apsaugos tikslo įgyvendinimą.
- 111 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nesiėmusi reikiamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių būklės blogėjimo ir reikšmingo trikdymo SAT, įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu.

C. Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies pažeidimu

1. Šalių argumentai

- 112 Trečiajame pagrinde Komisija tvirtina, kad Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, nes nesiėmė specialių kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių apsaugos priemonių jų apsaugai įsteigtose SAT, siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistų savo paplitimo areale.
- 113 Konkrečiai Komisija pabrėžia, kad šia nuostata nustatoma panaši į Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatytą SAT tvarkymo sistema, todėl šios teritorijoms taikoma analogiška apsaugos sistema, kaip ir minėtoje nuostatoje nurodytoms specialioms apsaugos teritorijoms. Vadinas, Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatytas įpareigojimas numatyti specialias apsaugos priemones apima įpareigojimą nustatyti konkrečioms teritorijoms skirtus apsaugos tikslus ir priemones, o jas privalu veiksmingai įgyvendinti.
- 114 Komisija pažymi, kad iki pagrįstoje nuomonėje nustatyto laikotarpio pabaigos Slovakijos Respublika nepriėmė specialių apsaugos priemonių dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugos vienuolikoje iš dvylikos SAT, įsteigtų jų apsaugai. Be to, institucija atkreipia dėmesį, kad šio ieškinio pareiškimo dieną septynioms SAT, įsteigtoms šiai rūšiai apsaugoti (įskaitant svarbiausią šiai rūšiai teritoriją – SAT Žemieji Tatrai), nebuvo patvirtintų apsaugos teritorijų priežiūros programų.
- 115 Konkrečiai Komisija pažymi, kad nors pagal Gamtos apsaugos įstatymo 26 straipsnio 6 dalį vyriausybės nutarimu galima uždrausti veiklą, darančią neigiamą poveikį kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai, ši valstybė narė tokių draudimų nenustatė. Šį trūkumą pripažino ir pačios

Slovakijos institucijos, nes pagal apsaugos programą reikalaujama iš dalies pakeisti nutarimus, kuriais įsteigiamos SAT, siekiant uždrausti vykdyti neigiamą poveikį šiai rūšiai darančią veiklą; vis dėlto iki ieškinio pareiškimo to dar nebuvo padaryta.

- 116 Pirmiausia dėl priimtumo Slovakijos Respublika tvirtina, kad, priešingai, nei teigiama Komisijos ieškinyje, trečiasis institucijos pareikštas pagrindas iš tiesų susijęs tik su septyniomis, o ne su vienuolika ar dvylika SAT.
- 117 Be to, valstybė narė savo triplike tvirtina, kad Komisijos dublike pateikta nuoroda į šio sprendimo 100 punkte nurodytą jurisprudenciją, pagal kurią specialios apsaugos priemonės neturi apsiriboti priemonėmis, skirtomis užkirsti keliui žmogaus sukeltam išorės neigiamam poveikiui ir trikdymui, bet, atsižvelgiant į esamą situaciją, turi apimti ir pozityvias priemones, kuriomis siekiama saugoti ir gerinti teritorijos būklę, yra nepriimtina, nes reiškia naują pagrindą.
- 118 Dėl esmės Slovakijos Respublika pirmiausia atsikerta, kad už gamtos apsaugą atsakinga institucija parengė pasiūlymą dėl nuolatinių kurtinių (*Tetrao urogallus*) stebėsenos teritorijų pagal PO QE projektą „Bendrijos svarbos rūšių ir buveinių stebėseną pagal buveinių ir paukščių direktyvas“. Iš viso buvo pasiūlyta stebėti 54 šios rūšies gyvenamas teritorijas, esančias tiek SAT, tiek už jų ribų, tam, kad, kaip teigia ši valstybė narė, stebėseną apimtų reprezentatyvią populiacijos imtį. Slovakijos Respublika nurodo, kad šią stebėseną turi vykdyti pasirinktas tiekėjas (tiesa, tam skirtas konkursas dar nėra pasibaigęs).
- 119 Antra, Slovakijos Respublika nurodo, kad nuolat vertinama, kaip vykdomos patvirtintos priežiūros programos, ir kad, 2021 m. kovo 10 d. duomenimis, šiuo metu įgyvendinamos 68 iš 72 priemonių, pasiūlytų siekiant įgyvendinti kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugos tikslus tam įsteigtose SAT.
- 120 Trečia, ši valstybė narė tvirtina, kad šešių SAT priežiūros programų moksliniai projektai buvo parengti nuo 2020 m. rugsėjo mėn. iki 2021 m. sausio mėn. 2020 m. sausio 24 d. paskelbta apie pasiūlymą likusioje SAT Muránska planina-Stolica įsteigti nacionalinį parką, kuriam dvejus metus būtų taikoma laikinoji apsauga. Ši apsauga taip pat turėtų būti taikoma 76 teritorijoms, susijusioms su Pralesy Slovenska gamtinio rezervato projektu, nes vieši pranešimai apie jas buvo paskelbti 2020 m. rugsėjo–lapkričio mėn.
- 121 Tuo remdamasi Slovakijos Respublika daro išvadą, jog tai, kad priežiūros programų kol kas nėra, nereiškia, kad iki jų patvirtinimo atitinkamose teritorijose nebuvo įgyvendinta apsaugos priemonių, skirtų kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai.

2. Teisingumo Teismo vertinimas

a) Dėl priimtumo

- 122 Pirma, dėl trečiojo pagrindo dalyko reikia pažymėti, kad šiame pagrinde teigiama, jog Slovakijos Respublika sistemingai ir nuolat nevykdė išipareigojimų pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį. Atsižvelgiant į šio sprendimo 94 ir 95 punktuose nurodytą jurisprudenciją, reikia konstatuoti, kad Komisija savo ieškiniui pagrįsti galėjo pagrįstai panaudoti faktines aplinkybes, kurias sužinojo po pagrįstos nuomonės pateikimo.

- 123 Be to, reikia pažymėti, kaip tai padarė Slovakijos Respublika, kad nors ieškinyje Komisija išdėstė argumentus dėl to, kad vienuolikoje iš dvylikos SAT, įsteigtų kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių apsaugai, nėra specialių apsaugos priemonių, ieškinio baigiamojoje dalyje ir jo reikalavimuose kalbama ne apie vienuolika SAT, o tik apie septynias iš jų, t. y. SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013 ir SAT Levočos kalnai SKCHVU051.
- 124 Taigi vertinant trečiąjį pagrindą reikėtų atsižvelgti tik į Komisijos pateiktus argumentus dėl šių septynių SAT.
- 125 Antra, dėl Slovakijos Respublikos pateikto nepriimtiniu grindžiamo prieštaravimo pakanka pažymėti, kad Komisija savo dublike tik pacitavo jurisprudenciją, kurioje tik tiksliau išdėstomas argumentas, bendresne prasme jos jau pateiktas ieškinyje, t. y. Komisija priminė, kad Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatytos specialios priemonės, skirtos SAT, turi būti įgyvendinamos veiksmingai, pasitelkiant išsamias, aiškias ir tikslias priemones.
- 126 Taigi reikia pripažinti, kad ši jurisprudencijos citata nekeičia nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo dalyko ir nedaro jokios įtakos ginčo apimčiai (šiuo klausimu žr. 2020 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Ribinės vertės – KD10)*, C-644/18, EU:C:2020:895, 68 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), vadinasi, reikia atmesti Slovakijos Respublikos pateiktą nepriimtiniu grindžiamą reikalavimą.

b) Dėl esmės

- 127 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį teritorijos pripažinimas SAT, skirta rūšiai saugoti, reikalauja tvaraus šios teritorijos buveinės savybių išlaikymo, kurio tikslas, pateisinęs minėtos teritorijos nustatymą, yra nagrinėjamos rūšies išlikimas ir veisimasis (2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Grace ir Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 35 punktas).
- 128 Konkrečiai kalbant, pagal šią nuostatą reikalaujama ne tik priimti būtinas apsaugos priemones išlaikant gerą tam tikroje teritorijoje saugomų buveinių ir rūšių apsaugos būklę, bet ir veiksmingai jas įgyvendinti, o nesilaikant šių reikalavimų šios nuostatos netektų veiksmingumo (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 213 punktą).
- 129 Atsižvelgiant į šiuos pradinius patikslinimus, reikia atsakyti į klausimą, ar, kaip teigia Komisija, Slovakijos institucijos neįvykdė įsipareigojimo priimti specialias apsaugos priemones dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių.
- 130 Šiuo klausimu, pirma, reikia pažymėti, kad Slovakijos Respublika savo atsiliepime į ieškinį pripažįsta, kad priežiūros programų nėra priimta kaip tik dėl trečiajame pagrindė nurodytų septynių SAT.
- 131 Kita vertus, ši valstybė narė teigia suprantanti būtinybę kuo greičiau užtikrinti pakankamą kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugą, todėl ji veiksmingai pasinaudojusi visomis Gamtos apsaugos įstatyme numatytais teisinėmis priemonėmis.

- 132 Vis dėlto šio teiginio nepagrindžia informacija apie atitinkamose septyniose SAT jau priimtą ir įgyvendintą priežiūros programą. Nors, kaip matyti iš Slovakijos Respublikos atsiliepimo į ieškinį ir prie jo pridėtų dokumentų, ši valstybė narė iš tiesų parengė tam tikrą skaičių projektų, kuriais siekiama užtikrinti kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių apsaugą tam tikslui įsteigtose SAT, pvz., Muránska planina-Stolica nacionalinio parko suskirstymas zonomis ir Pralesy Slovenska draustinio įsteigimas, vis dėlto šie projektai nebuvo užbaigti (ar juolab įgyvendinti) nei iki pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigos, nei iki šio ieškinio pareiškimo.
- 133 Antra, dėl specialių apsaugos priemonių, patvirtintų už gamtos apsaugą atsakingoms institucijoms priėmus sprendimus pagal Gamtos apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2 dalį, iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos matyti, kad šios priemonės yra laikinojo pobūdžio ir turi būti pratęstos vėlesniais sprendimais, todėl šia nuostata suteikiama apsauga nereiškia, kad ilguoju laikotarpiu atitinkamose SAT bus užtikrinta tinkama kurtinių (*Tetrao urogallus*) buveinių ir šių paukščių apsauga.
- 134 Vadinasi, Komisija pakankamai teisiškai įrodė, jog Slovakijos Respublika neįvykdė Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies reikalavimų. Todėl trečiasis pagrindas, grindžiamas šios nuostatos pažeidimu, yra pagrįstas.
- 135 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad nesiėmusi specialių apsaugos priemonių dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) natūralių buveinių tokiose SAT, įsteigtose siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistųsi savo paplitimo areale (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT SKCHVU013 Mažoji Fatra ir SAT Levočos kalnai SKCHVU051), Slovakijos Respublika neįvykdė išipareigojimų pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį.
- 136 Vadinasi, reikia patenkinti visą Komisijos pareikštą ieškinį.
- 137 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad:
- MPP ir jų pakeitimams, neatidėliotiniems miško kirtimams ir priemonėms, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti stichinių nelaimių padarytos žalos padarinius, netaikydama reikalavimo atlikti tinkamą jų poveikio atitinkamai teritorijai įvertinimą, atsižvelgiant į tos teritorijos apsaugos tikslus (jeigu tai gali turėti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms),
 - nesiėmusi reikiamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių būklės blogėjimo ir trikdymo SAT, įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Chočo kalnai SKCHVU050, SAT Aukštutinė Orava SKCHVU008, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013, SAT Poliana SKCHVU022, SAT Slovakijos rojus SKCHVU053, SAT Levočos kalnai SKCHVU051 ir SAT Stražovo kalnai SKCHVU028),
 - nesiėmusi specialių apsaugos priemonių dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) natūralių buveinių tokiose SAT, įsteigtose siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistųsi savo paplitimo areale (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013 ir SAT Levočos kalnai SKCHVU051),

Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų atitinkamai pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, Buveinių direktyvos 6 straipsnio 2 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalį.

IV. Dėl bylinėjimosi išlaidų

138 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas, o Slovakijos Respublika pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (šeštoji kolegija) nusprendžia:

1. Konstatuoti, kad:

- miškų priežiūros programoms ir jų pakeitimams, neatidėliotiniams miško kirtimams, taip pat priemonėms, kuriomis siekiama išvengti grėsmės miškams ir pašalinti stichinių nelaimių padarytos žalos padarinius, netaikydama reikalavimo atlikti tinkamą jų poveikio atitinkamai teritorijai įvertinimą, atsižvelgiant į tos teritorijos apsaugos tikslus (jeigu tai gali turėti reikšmingą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms),
- nesiėmusi reikiamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių būklės blogėjimo ir trikdymo specialiose apsaugos teritorijose (SAT), įsteigtose kurtinių (*Tetrao urogallus*) apsaugai (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Chočo kalnai SKCHVU050, SAT Aukštutinė Orava SKCHVU008, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013, SAT Poliana SKCHVU022, SAT Slovakijos rojus SKCHVU053, SAT Levočos kalnai SKCHVU051 ir SAT Stražovo kalnai SKCHVU028),
- nesiėmusi specialių apsaugos priemonių dėl kurtinių (*Tetrao urogallus*) natūralių buveinių tokiose SAT, įsteigtose siekiant apsaugoti šią rūšį, kad ji išliktų ir veistųsi savo paplitimo areale (SAT Žemieji Tatrai SKCHVU018, SAT Tatrai SKCHVU030, SAT Didžioji Fatra SKCHVU033, SAT Muránska planina-Stolica SKCHVU017, SAT Volovskės kalnai SKCHVU036, SAT Mažoji Fatra SKCHVU013 ir SAT Levočos kalnai SKCHVU051),

Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų atitinkamai pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 3 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį, siejamą su jos 7 straipsniu, ir 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos 4 straipsnio 1 dalį.

2. Slovakijos Respublika padengia bylinėjimosi išlaidas.

Parašai.